

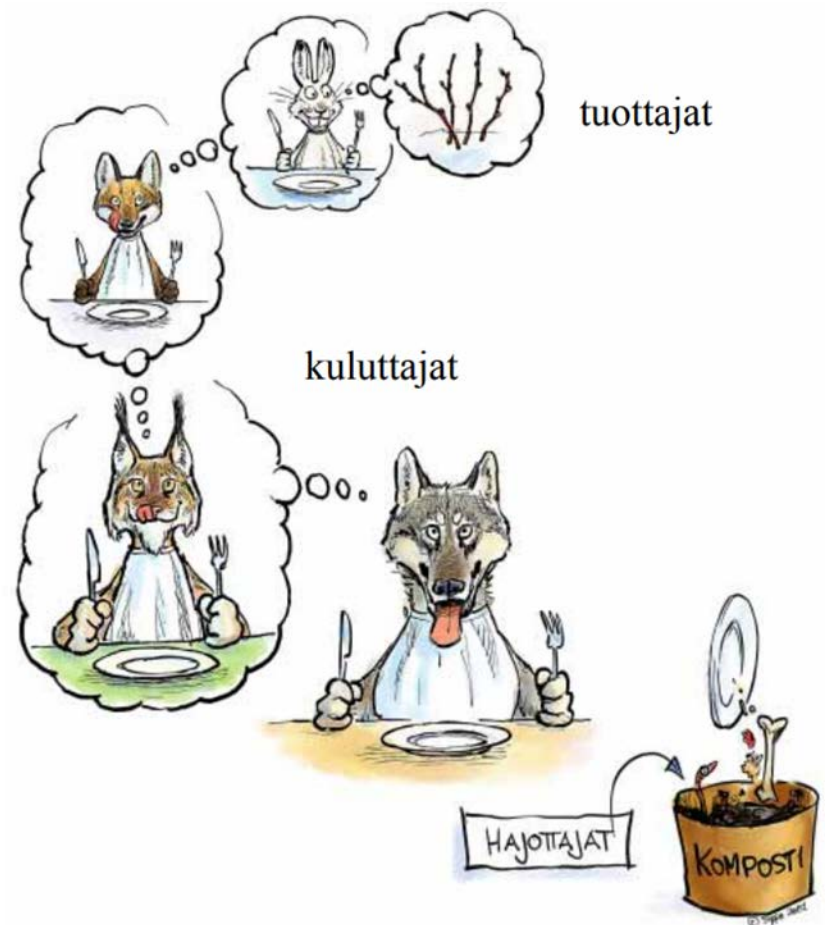
RIISTAELÄINEKOLOGIAN PERUSTEITA

Ekologian peruskäsitteitä
Ihmisen vaikutuksia luontoon ja riistalajien elinympäristöihin
Eläinten sopeutuminen ja erilaisia keinoja selviytyä lajina
Ihminen saalistajana ja luonnon hyödyntäjänä
Pari tehtävää pohdittavaksi

Kuvitus: Seppo Leinonen

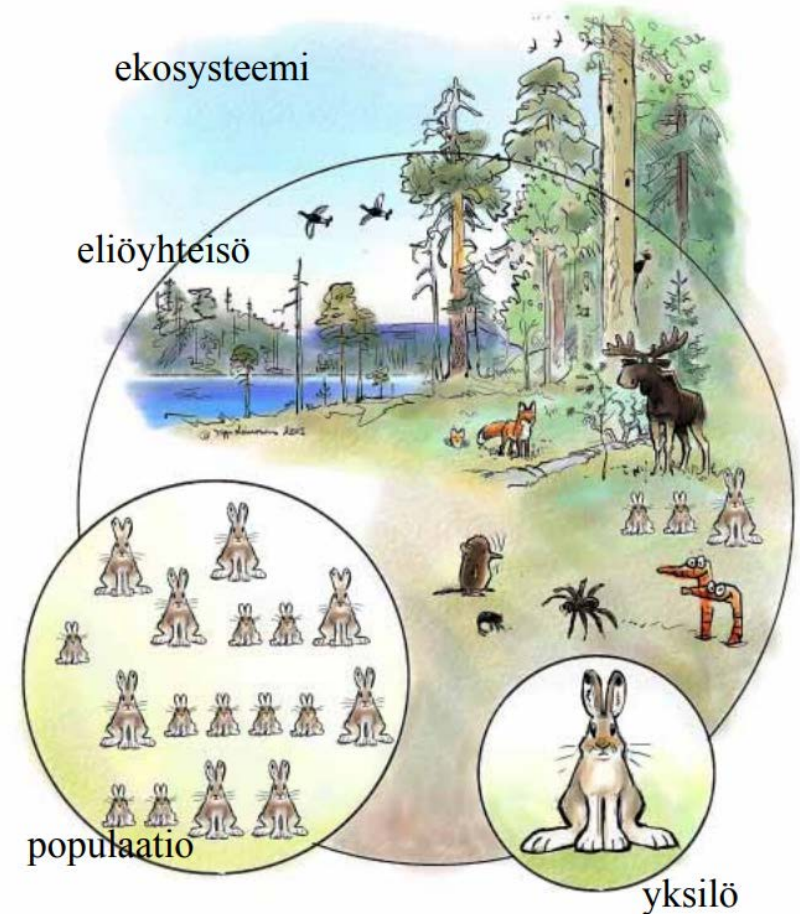
Ravintoketju

- Kasvit ovat tuottajia
- Nisäkkäät (myös ihminen) ja linnut ovat kuluttajia
- Energia virtaa ja aine kiertää ravintoketjuissa
- Hajottajat palauttavat aineen takaisin kiertoon ja tuottajien käyttöön

Luonnon eri tasoja

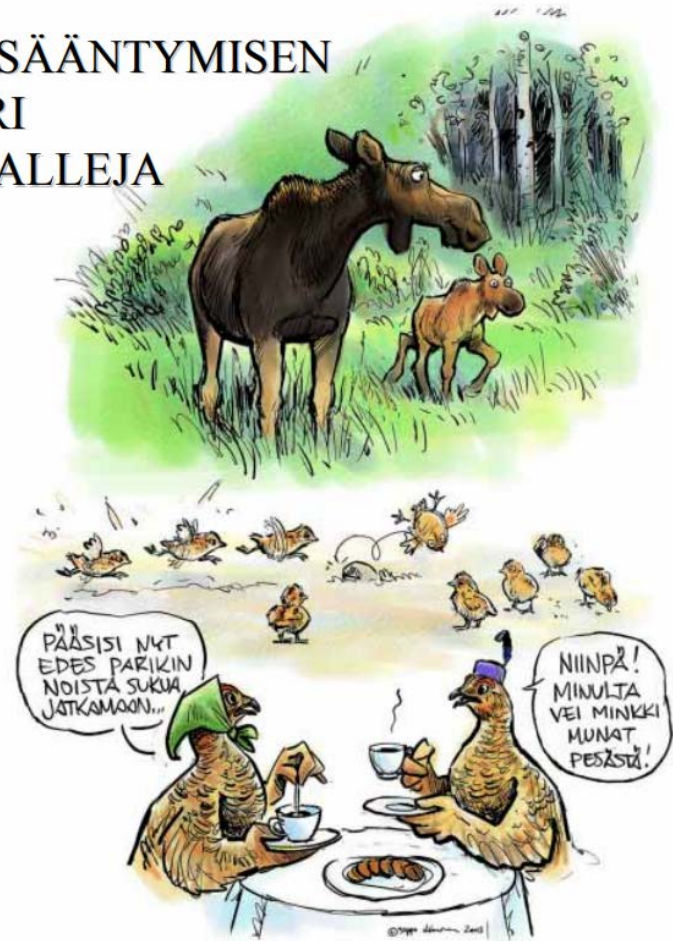
- Ekosysteemi on eläinten, kasvien ja elottoman luonnon muodostama kokonaisuus
- Ekosysteemi koostuu tietyistä lajistosta eli eliöyhteisöstä
- Eliöyhteisön tietyn lajin yksilöt muodostavat populaation

Syntyvyys

- Lisääntyminen turvaa lajin säilymisen
- Lisääntymismalleja:
 - hirvi tai karhu tekevät yhden tai kaksi jälkeläistä ja hoitavat niitä pitkään
 - monet lajit (jänikset, kanalinnut) turvaavat lajin säilymisen suurella jälkeläismäärällä, mutta jälkeläiset itsenäistyvät nopeasti

LISÄÄNTYMISEN ERI MALLEJA

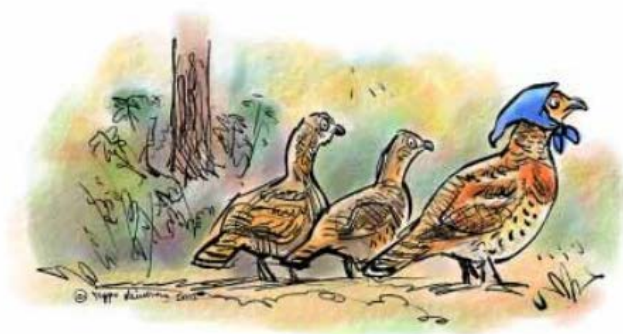
Kuolevuus

- Saalistus on merkittävimpiä kuolevuustekijöitä
- Populaation kuolevuus koostuu myös ravintokilpailusta, loisista, taudeista ja onnettomuuksista
- Eri kuolevuustekijöiden merkitys riippuu populaation koosta ja saalistajien määrästä

Kuolevuus

- Monien ravintoketjun alapäässä olevien lajien luonnonvarainen kuolevuus on suurta
- Esimerkiksi metsotutkimuksissa on todettu, että lähes kahden sadan munan tuotoksesta voi syksyllä selvitä siivilleen vain muutama poikanen. Lisääntymistulos kuitenkin vaihtelee suuresti vuosista riippuen

Liikkuvuus, muutto ja vaellukset

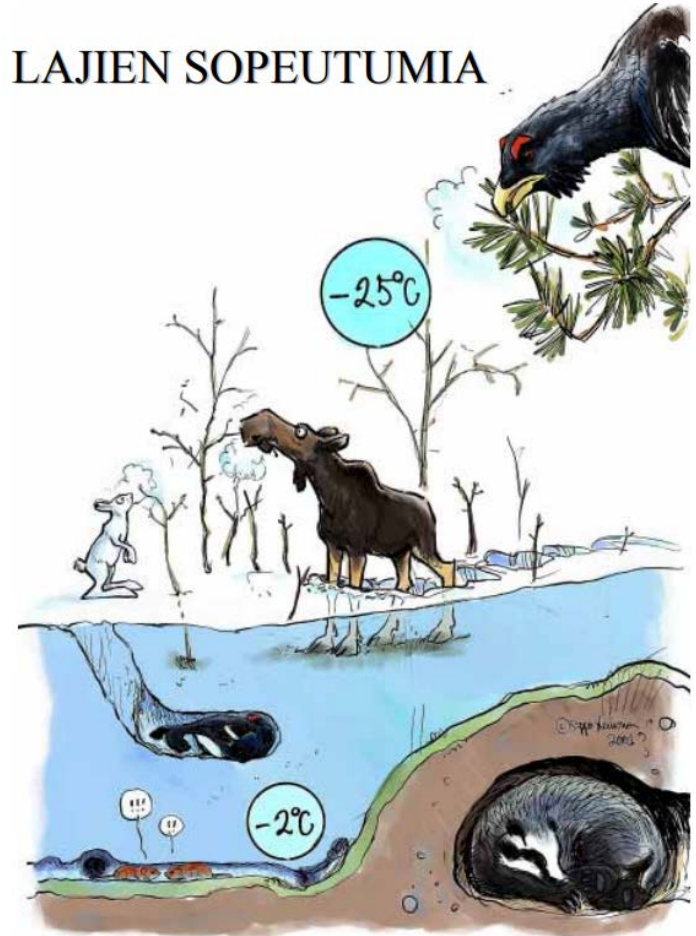
- Eläimet pyrkivät asuttamaan parhaat asuinalueet ensin, huonoimmat viimeiseksi
- Itsenäistyvät jälkeläiset joutuvat levittäytymään ja etsimään itse oman elinpiirin
- Joskus myös aikuiset eläimet muuttavat pitkiä matkoja palaamatta takaisin = muutto, joka turvaa lajin perimän monimuotoisuutta.
- Vuodenaikaismuutto: talveksi etelään ja keväällä pohjoiseen lisääntymään

Lajien sopeutumia

- Suomen talvi on riistaeläimille vaativa
- Eläimet ovat "kehittäneet" sopeutumia: talviturkki, värinvaihto, talvivarastot joko ihonalaisrasvoina tai ruokavarastoina, lumikiepit, pitkät raajat, lumikengät, polkujen teko ja hyväksi käyttö talvella
- Sopeutumat ovat evoluution tulosta, mutta ihmisen aiheuttamat nopeat ympäristömuutokset voivat aiheuttaa sopeutumisongelmia

LAJIEN SOPEUTUMIA

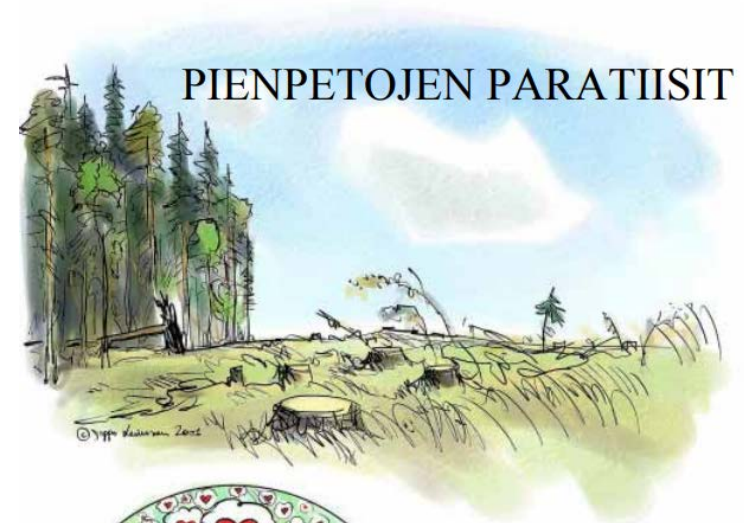
Muuttuva luontomme

- Metsien käsittely on muuttanut riistalajiston runsaussuhteita
- Vahvoilla ovat nuorten metsien lajit, vanhojen metsien lajit ovat taantuneet

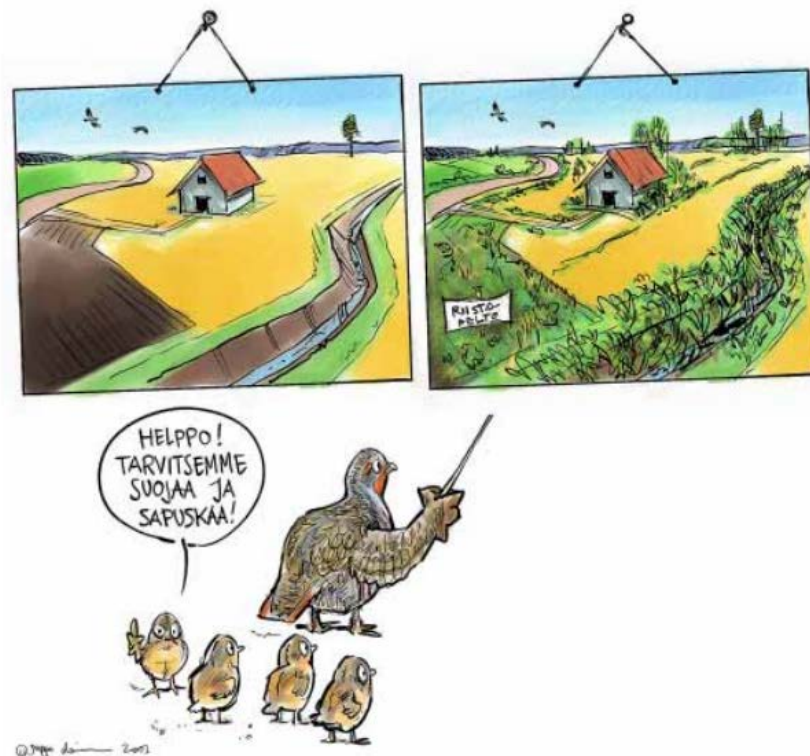
Muuttuva luontomme

- Ihmistoiminnan muuttamat elinympäristöt suosivat petoja: niiden ravinnon tarjonta on lisääntynyt ja myös saalistus on helpottunut
- Aukkoiset metsät, ojalinjat, tielinjat ym.
- Kasvanut saalistuspaine on rasitus monille riistalintukannoille

Muuttuvat peltoympäristöt

- Viljelyalueen talvinen suoja- ja ravintotarjonta säätelevät peltoriistakantoja
- Peltoympäristöissä salaojitus, rikkakasvien hävittäminen, latojen lahoaminen ja yleistyneet syyskynnöt uhkaavat erityisesti peltopyytä
- Ongelmana petojen helpottunut saalistus

Muuttuva lajisto

- Viime vuosikymmeninä **taantuneita riistalajeja:**
metsäkanalinnut, peltopyy, vesilinnut
- Viime vuosikymmeninä **runsastuneita riistalajeja:**
hirvi, metsäpeura, metsäkauris, jänis, karhu, ilves, kettu ym. pienpedot ja majavat

Ihminen on osa luontoa!

- Ravintoketjuissa ihminen edustaa huippupettoa
- Ihmisen toimeentulo perustuu luonnonvarojen hyödyntämiseen, joten tulevaisuuden kannalta sen tulisi olla kaikin tavoin kestävä

Riistakantojen seuranta

- Metsäriista: riistakolmiot, hirvieläinlaskennat, suurpetoyhdyshenkilöt
- Peltoriista: peltokolmio
- Vesilinnut: parilaskennat, poikuelaskennat

Kestävä käyttö

- Metsästyksessä hyödynnetään riistalajien tuottoa tuottavaa kantaa vähentämättä
- Riistakantojen tulee säilyä sukupolvelta toiselle
- Kestävän metsästyksen kohteena olevan lajin tuottavuus on korkeampi kuin metsästämättömän kannan

Metsästys luonnonhoitona

- Oikein toteutettuna metsästyksellä voidaan korjata ihmistoiminnan aiheuttamaa epätasapainoa: pienpetojen ja varislintukantojen säätely, hirvikannan säätely
- Voidaan myös poistaa vahingollinen laji tietyistä eliöyhteisöistä: minkki lintusaareltai tai kanadanmajavayhdyskunta euroopanmajavapopulaation tuntumasta

Ihmisen reviirin puolustusta

- Kasvava karhukanta on tuonut uuden ongelman: taajamiin ja pihapiireihin ruoan hakuun pyrkivät karhut
- Niitä voidaan karkottaa, mutta joskus tällaisia yksilöitä on ammuttava
- Metsästys on keino opettaa ja jalostaa karhukantaa pysymään metsissä
- Hirvikolareiden vähentäminen voi edellyttää tehoverotusta

Kestävä verotus

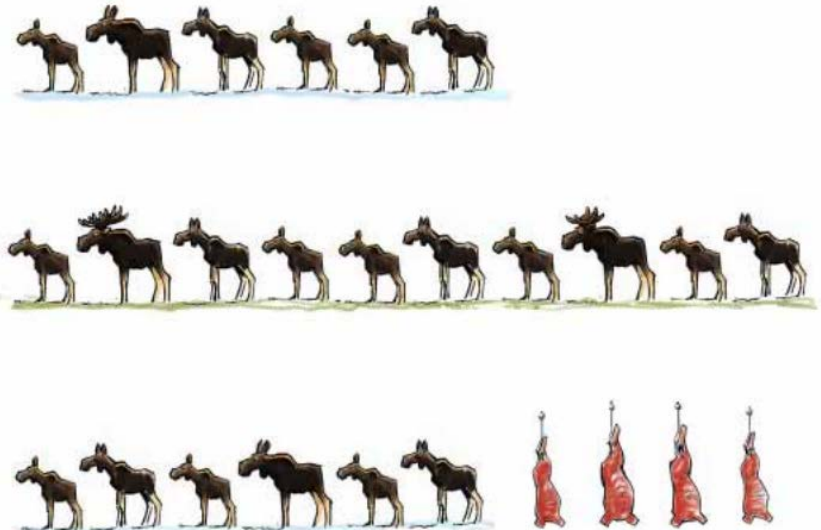
MALLI 1:

IHMINEN VIE VAIN OSAN TUOTOSTA
MUIDEN SAALISTAJIEN RINNALLA

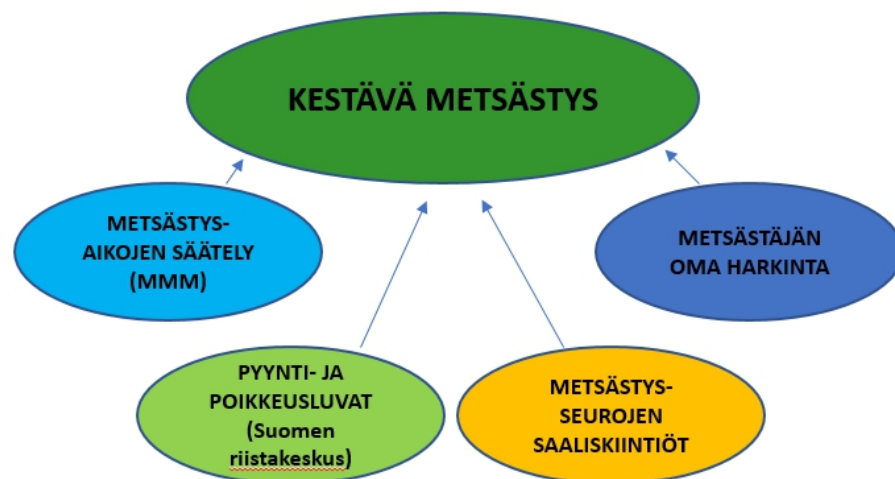
MALLI 2:

JOILLAIN LAJEILLA VOI LÄHES KOKO
TUOTTO PÄÄTYÄ PATAAN =
KANTAA SÄÄTELEVÄ VEROTUS

Metsästyksen perusteet

- Kestävän käytön periaate
- Metsästyksen on myös oltava eettisesti kestävää

Keskustelun aiheita metsästyksen eettisyydestä

- Edustaako ihminen enää luontoa ja olemmeko osa luonnon ekosysteemejä?
- Kun ihminen on toiminnallaan sekoittanut lajien välisiä luonnollisia runsaussuhteita, onko metsästys oikea keino yrittää korjata tilannetta?
- Miksi ahvenen onkiminen ja tappaminen ei aiheuta ihmisyhteisössä ja sen medioissa vastustusta samalla tavalla kuin vaikkapa jäniksen tappaminen?
- Eläinten tehotuotanto tai metsästys? Kumpi on parempi luonnon kannalta ja eläinyksilöiden kannalta?

Tehtäviä 1.

- Noin 50 hehtaarin kokoiselle saarelle ilmestyy kantava jänis ja se penikoi siellä. Saarella ei ole petoja, mutta jänikselle sopivaa ravintoa runsaasti. Pohdi mitä jäniskanalle tapahtuu eri vaihtoehtomalleissa:
- Malli 1: Jäniskanta lisääntyy vapaasti ilman saalistusta.
- Malli 2: Alueelle ilmestyy jossain vaiheessa kettuja.
- Malli 3: Jäniskannan säätelyä hoidetaan kestävästi metsästäämällä.

Tehtäviä 2.

- Jollekin alueelle siirretään metsäpeuroja. Ensin kanta lähtee kasvamaan, mutta sitten alueelle ilmestyy karhu, joka erikoistuu keväisten peuranvasojen tappamiseen. Peurakannan lisääntyminen pysähtyy.
- Pitäisikö ihmisen puuttua tilanteeseen? Ja jos, niin miten?